

Selekce studentů má různé formy a často vychází z výsledků ve vzdělávání. V některých zemích představuje selekce směřování žáků do odlišných studijních programů, obvykle poskytovaných v různých školách nebo v různých třídách v rámci téže školy, ovšem s jiným učebním plánem a jinou výstupní kvalifikací. Tento způsob vede buď k akademickým programům, anebo odborně vzdělávacím programům a k rozdílným vzdělávacím příležitostem a profesionálním vyhlídkám. V jiných zemích, i když žáci mají podobná kurikula, jsou seskupeni do tříd podle schopností a jsou vyučováni na rozdílných úrovních náročnosti, a to jak s ohledem na orientaci výuky, tak také s ohledem na rychlost v postupu probíraných témat. V některých zemích se seskupování podle schopností objevuje ve všech předmětech, zatímco tento způsob selekce je v jiných zemích omezen jen na několik málo předmětů. Míra diferenciace podle přijímání na školy nebo seskupování v rámci školy v zemích OECD je zobrazena v tabulce 2.2.

Čím dříve je selekce provedena a čím nižší je prostupnost mezi jednotlivými vzdělávacími směry, tím větší jsou rozdíly ve výuce žáků. Mezi systémy umožňujícími selekci, které jsou zvažovány v této kapitole, jsou nejrigidnější ty, které umožní raný výběr vzdělávacího směru, protože studenti jsou vyučováni podle zásadně odlišných kurikul, zatímco seskupování podle schopností v jednom či několika předmětech je velmi flexibilní.

Shromážděné poznatky: akademická selekce rozšiřuje propast ve výsledcích vzdělávání a nerovnosti

Selekce žáků, zejména předčasný výběr dalšího směřování vzdělávání, dále zhoršuje rozdíly ve vzdělávání žáků. Má dopad na nerovnosti ve vzdělávání, protože jakákoliv daná vzdělávací dráha a jakákoliv daná škola ovlivňuje vzdělávání dvěma způsoby. Zaprvé prostředí výuky se může lišit, protože závisí na kurikulu, pedagogických pracovnících a zdrojích. Méně náročné vzdělávací směry mají tendenci poskytovat méně stimulující prostředí pro vzdělávání žáků. Zadruhé výsledky žáků mohou být rovněž ovlivněny žáky, kteří s nimi studují (Field, Kuczera a Pont, 2007). Uvedené politiky určují způsob, jakým jsou žáci seskupováni nebo naopak směřováni do různých tříd, směrů a škol podle schopností. Tyto politiky mají dopad i na rovnost ve vzdělávání a na neúspěch ve škole. Lze doložit, že vzdělávací dráha, na niž jsou žáci nasměrováni, má velký vliv na jejich vzdělávací a životní vyhlídky (Shavit a Müller, 2006).

Zastánci seskupování žáků podle jejich výkonu ve škole uvádějí, že žáci se učí lépe, pokud jsou ve skupině se stejnými žáky, jako jsou oni sami, protože výuku lze lépe přizpůsobit jejich potřebám. Nicméně výzkum prokázal, že takovýto přístup má negativní dopad na žáky, kteří jsou umístěni do nižších úrovní (Hattie, 2009). Poznatky se liší v pohledu na dopady výběru různých vzdělávacích směrů na žáky, kteří si vedou velmi dobře, a to podle toho, jaká byla použita metodika a data (Jakubowski, 2010). Údaje shromážděné v rámci PISA potvrzují, že země s rozdílnější výukou mají větší nerovnosti ve výkonu mezi žáky, zatímco dopady na celkovou výkonnost nejsou nijak zásadní (Hanushek a Woessmann, 2006).

Existence směrů a drah s nižší úrovní vzdělávání vytváří bludný kruh s ohledem na očekávání učitelů a žáků. Učitelé mohou mít nižší očekávání týkající se některých žáků, zejména těch znevýhodněných a/nebo žáků vykazujících horší prospěch, a poskytovat jim pomalou a fragmentovanou výuku. Žáci si pak upraví svá očekávání a úsilí podle výuky, což má za následek ještě další snížení jejich výkonnosti (Gamoran, 2004). Kromě toho zkušenější a schopnější učitelé jsou obvykle přidělováni na výuku oborů, které mají vyšší úroveň (Oakes, 2005). Žáci umístěni do skupin, které vykazují nízkou výkonnost, procházejí vzdělávacím nižší kvality a mohou trpět stigmatizací a sníženou sebeúctou. Tito žáci navíc nemohou těžit z pozitivních vlivů, jimž by byli vystaveni, pokud by byli mezi schopnějšími vrstevníky (Hanushek a Woessmann, 2006; Ammermueller, 2005).